Nr 3. — Kraków, marzec 1922. — Rok II.

ZIELNIK POLSKI

Miesięcznik ilustrowany, poświęcony ziołom leczniczym, higienie i przyrodolecznictwu.

Redaktor i wydawca: **Dr med. Stanisław Breyer — Kraków, ul. Wolska L. 36**

Odezwa*).

Zioła lecznicze pod każdym względem przewyższają zwykłe środki allopatyczne, działają bowiem skutecznie, nawet w dawkach dużych nietrująco, wszechstronnie, łatwo je przytem uzyskać i zastosować. Jeśli w dodatku zważymy, że jako przedmiot uprawy, zbiórki, handlu i przemysłowej przeróbki mogą się stać nowem i nieposlednicm źródłem bogactwa narodowego, to chyba nawet najbardziej zacietrzewieni zwolennicy aspiryny, kreosotu i arszeniku przyjdą do przekonania, że zioła lecznicze zasługują na większe uwzględnienie, niż to dotychczas bywało.

W handlu nie ma u nas nawet najpospolitszych i najskuteczniejszych środków ziołowych, jak np. żołędzie, orzech włoski, rdest, lub żywokost! Przed wojną sprowadzaliśmy je za drogie pieniądze z zagranicy, mając o wiele skuteczniejsze i obficiej rosnące w domu! Nic dziwnego, wszak drogi czas poświęcaliśmy i poświęcamy raczej zajęciom o wiele ważniejszym, np. walkom partyjnym, zajmującym w pismach ludowych już nie szpalty, ale numery całe! — Zapominamy, że jedynie praca produktywna jest w stanie ugruntować byt zmartwychwstałej ojczyzny i że bez takiej pracy nie wyratują nas od niewoli ekonomicznej, a temsamem politycznej, nawet najsprytniej obmyślane sztuczki polityczne.

Zbliża się wiosna! Czyż znowu minie bez wybitniejszych wyników dla polskiego zielarstwa? Czyż nadal sprowadzać będziemy zioła lecznicze z Pragi i Berlina? Czy może brak nam rąk do tego

---

*) Pisma popierające przemysł rodzimy prosimy o łaskawe powtórzenie w streszczeniu niniejszej odezwy.

rodzaju pracy? I to nie! Wszak dzieci, inwalidzi i ludzie starzy, do cięższej pracy niezdolni, mogliby znaleść w zielarstwie pracę i dobry zarobek.

Niechaj tylko każdy wybierze parę gatunków najobficiej rosnących w danej okolicy, niechaj dokładnie zapozna się ze sposobem zbierania i suszenia i porozumie w sprawie dostawy, z towarzystwem „Planta,‘ w Warszawie. — Ponadto należałoby potworzyć do parafiach centrale, skąd mogliby czerpać wprost okoliczni składnicy i aptekarze. Wreszcie każda dobra i dbała o zdrowie domowników gospodyni powinna mieć w swej apteczce domowej przynajmniej tych kilka ziół leczniczych, które wymieniliśmy we wstępie pierwszego nru Zielnika, a przedewszystkiem własną polską herbatę i kawę, o tyle lepszą, że nie zawierającą trującej koffeiny.

Wzywamy pracującą wśród ludu inteligencję, by zakładała towarzystwa zajmujące się uprawą, zbieraniem i przeróbką ziół leczniczych. Czas najwyższy, byśmy obce szkodliwe przetwory chemiczne zastąpili własnymi środkami leczniczymi, szkodliwą herbatę chińską i kawę, herbatą własną i kawą domową, prawie zawsze fałszowane i drogie wina zagraniczne, o ile możności bezalkoholowymi przetworami z naszych owoców!

Zarazem prosimy o wiadomości, co w tym kierunku dotychczas zdziałano i co się działa, a krótki przegląd tych prac zamieszczać będziemy każdorazowo w Zielniku.

Wreszcie zwracamy się z usilną prośbą do naszego Ministerstwa oświaty, by idąc w ślady państw zachodnich wprowadziło naukę zielarstwa do naszych szkół ludowych.

O wielostronnem działaniu ziół leczniczych.

Wielu gorszy się tem, że każde zioło lecznicze zalecamy w całym szeregu chorób. „Jakże to — mówią — jeden i tensam środek, i żółtą niemoc leczy, i puchlinie służy i czerw w żywocie zabija i mocz z ciężkością i kapaniem odchodzący pędzi i chorobę miesięczną zawściągnioną wywodzi i kamień w nerkach krzy i trzeciegodniową gorączkę odpędza? Czy to możliwe, aby jeden i tensam środek aż tyle chorób leczył? Wszak nas przyzwyczajono do tzw. swoistych lekarstw, tj. działających tylko w pewnym określonym kierunku. I tak istotnie działają wszelkie sztuczne preperaty i wyciągi, lecz nie zioła lecznicze, z których każde zawiera cały szereg pierwiastków wielostronnie działających. Wszak słońce, woda, powietrze, źródła mineralne i inne środki przyrodnicze działają w całym szeregu zmian chorobowych, a zioła lecznicze to także dzieci słońca. Zresztą w tzw. środki swoiste przestaje wierzyć nawet medycyna allopatyczna. „Swoistość bodźca leczniczego coraz bardziej zanika,“ powiedziano na jednem z ostatnich posiedzeń Towarzystwa lekarskiego w Krakowie.

Drzewoniszcz rosisty.

Drzewoniszcz rosisty (Xylophagus lacrimans) zwany także stroczkiem rosistym, a odmiana wyrastająca na ścianach budyndów,

grzybem domowym, lub murowym, rozwija się niemal zawsze na drzewie iglastem: sosnowem, jodłowem lub świerkowem, niekiedy na dębinie. Ukazuje się naprzód w postaci białych punktów, pokrytych delikatnym, wełnistym pyłkiem, które zamieniają się potem w popielatą włóknistą tkankę, w miejscach zakrytych, w cienkiej warstwie, na powierzchni dostępnej dla świeżego powietrza w warstwie grubej, barwy cynamonowej: zgęszcza się nakoniec w masę komórkowatą, sprężystą, soczystą, komórki wypełniają się cieczą lepką, potem ziarnami, które z czasem zamieniają się w pył; gdy już całe drzewo ulegnie zniszczeniu, grzyb obumiera i usycha.

Grzyb ten szerzy się szybko, nietylko w ścianach drewnianych, lecz także przechodzi na mury. Niszczy niekiedy całe belki, w kilkunastu miesiącach; drzewo dotknięte nim staje się naprzód kruchym, a nakoniec rozpada się w próchno. Najwięcej zniszczeniu temu podlega drzewo ścięte w porze ciepłej, w czasie krążenia soków. Pewnem jest, że sprzyja mu wilgoć i brak przystępu powietrza, jakkolwiek mnoży się także i na miejscach otwartych. Dlatego ukazuje się naprzód pod podłogą w piwnicach i sklepach, w wyższych mieszkaniach w zamkniętych alkowach i wiązaniach dachowych, zwłaszcza tam gdzie deszcz przecieka. Budowle wzniesione na gruntach wilgotnych, śmietnikach, nieoczyszczonych pogorzeliskach, wypełnione w fundamentach ziemią wilgotną tłustą, bardziej niż inne podlegają tworzeniu się drzewoniszcza.

Środki zapobiegawcze: Miejsce pod budynek powinno być suche i wzniesione. Fundamenty budowy należy wznosić o kilka stóp wyżej ponad otaczający poziom. Do napełnienia fundamentów nie należy używać ziemi, lecz piasku i gruzów. Fundamenty napełniać należy dopiero po ustawieniu dachu. Jeśli się buduje na gruncie wilgotnym, wybrać go należy na 1 do 2 stóp i zasypać suchym gruzem, lub piaskiem. Powierzchnię piasku pokryć warstwą tłuczonych węgli lub zendry. Na pierwszy rząd bal wybrać drzewo żywiczne, dojrzałe, ścięte w zimie i ociosane z bielu i pociągnąć je gorącą smołą, pokostem, lub farbą olejną. Chronić dolne warstwy przed wilgocią, deszczem i t. p. Gdy się grzyb ukaże, należy część zepsutą wyjąć, miejsce wysuszyć i nowem drzewem zastąpić.

Jako środki uodparniające drzewo podają następujące: Napuścić roztworem kwasu siarczanego (1 funt kwasu na 50 funtów wody), albo ałunem, albo chlorkiem wapna, albo siarczanem miedzi (witryolem). Najskuteczniejszym miał się okazać siarczan żelaza, koperwas (1 funt na 5 wody), którym to roztworem napuszcza się zarażone drzewo.

Przemysłowe własności naszych roślin.

Drzewa i krzewy zawierające w sobie smołę, żywicę lub gumę: Bluszcz posp., Brzoza, Jałowiec posp., Jałowiec sabina, Jemioła, Jodła posp., Limba, Modrzew, Świerk, Śliwa lubaszka, Sosna posp., Topola sokora, i balsamiczna, Wiśnia, Woskownica zwycz.

Rośliny, zastępujące mydło: Pszenica (otręby), Mydlnica posp., Kasztan gorzki, Ziemniaki zwycz., Lipa (nasienie).

Rośliny, dostarczające wełny: Pałka szerokolistna, Tojeść syryjska, Wełnica wielokłosowa, Wierzba laurowa, Wierzbówka kłosowa.

Rośliny, dające przędzę i włókno: Chmiel posp., Janowiec miotłowy, Konopie, Len posp. i syberyjski, Pokrzywa wielka, ślaz kędzierzawy, Tojeść syryjska, Wierzbówka kłosowa, Żywiczka leśna.

Rośliny, mające własności zsadzania mleka słodkiego: Mięta rolowa, Popłoch oset podwórzowy, Rosiczka okrągłolistna. Szczawik zajęczy, Tłustosz pospolity.

Rośliny, opóźniające kwaśnienie: Porost, Tarczownik islandzki.

Rośliny, zastępujące Chmiel: Bobrek trójlistny, Chaber łąkowy, Czerwieniec centurja, Goryczka, Lebiodka, Macierduszka. Pierwiosnka kluczyki.

Rośliny, zastępujące kawę: Bób posp., Buk posp. (owoc). Burak cukrowy, Cykorja, Dąb (żołędzie), Gryka, Jęczmień, Ziemniaki, Kosaciec kosacz (korzeń), Kukurudza, Marchew ogrodowa. Orzech laskowy, Owies zwyczajny, Pasternak posp., Podróżnik. Pszenica, Perz, Słonecznik posp., Żyto.

Rośliny, zastępujące herbatę chińską: Borówka czernica (liście), Gruszyczka okrągłolistna, Pierwiosnka kluczyki (kwiat), Poziomka zwyczajna, Przetacznik, Tawuła błotna, Wierzbówka kłosowa.

Rośliny garbujące skórę: Bagno posp., Borówka czernica, Borówka łochynia, Borówka bruśnica, Dąb, Gruszyczka okrągłolistna, Jarzębina posp., Sosna posp., Jodła, Swierk, Kosaciec kosacz, Krwawnik posp., Mącznica posp., Olsza czarna, Olsza biała, Poziomka. posp., Przywrotnik posp., Rdest wężownik, Rdest ziemnowodny, Rzepik posp., Skrzyp polny, Srebrnik posp., Szałwia łąkowa, Szczaw koński, Tawuła błotna, Topola osina, Wierzba iwa, Wierzba laurowa Wrzos pospolity.

Rośliny, dostarczające pszczołom miodu i wosku: Agrest, Bluszcz posp., Borówka czernica, Borówka brusznica, Brzoza posp., Dąb gronkowy, Dąb szypułk., Dereń świdwa, Głóg posp., Jarzębina posp., Jesion posp., Jodła posp., Swierk, Modrzew, Kasztan gorzki. Klon jaworowy, Klon krzewowy, Leszczyna pospol., Ligustr posp., Lipa, Malina, Jeżyna, Olsza biała i czarna, Porzeczka, Róża, Sliwa, Sosna, Szakłak ciernisty, Szakłak kruszyna, Wiąz posp., Wierzba, Wiśnia, Wrzos posp., Wrzos błotny, Bluszczyk ziemny, Bławatek, Bób, Cebula, Chmiel posp., Czosnek, Dynia, Fjołek trójkolorowy, Gorczyca, Groch, Gryka, Gryka tatarka, Harbuz, Kmin posp., Koniczyna, Konopie, Kopr włoski, Lawenda posp., Lebiodka macierduszka, Len posp., Lucerna siewna, Mak ogrodowy, Melilot, Melon, Miodunka, Ogórecznik lek., Ogórek zwycz., Oset, Ostróżka polna. Pierwiosnka kluczyki, Płucnik lek., Podróżnik posp., Przetacznik lek., Pszczelnik melisowy, Rabarber, Rozchodnik pryszczyniec. Rzepa ogrodowa, Rzepak zimowy, Rzepik, Rzodkiew, Sasanka, Ślaz, Słonecznik, Sparceta, Swierzbnica, Szałwia, Szanta, Szczawik zajęczy, Tawuła błotna, Tymian, T. Macierzanka, Tykwa, Tytuń, Warzecha lek., Wietrznica przelaszczka, Wężymord ogrodowy.

Rośliny nielubiane przez pszczoły. Pszenica, Żyto, Ciemiernik czarny, Ciemiernik śmierdzący, Ciemierzyca biała i czarna, Ostromlecz, Piołun, Rumianek pachnący.

Drukarnia »PRAWDY« w Krakowie, ul Stolarska l. 6. pod zarządem Stefana Zbika.